

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5.)

סיכומי דף היומי

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס וזנבונים זצ"ל
גלב"ע כ"ד ניסן תשע"ז

גליון
267

[י"א שזרזם, וי"א שהוריקם מהתורה בכך שהוליקם למלחמה], לשמואל: הוריקם בזהב - שנתן להם הרבה זהב כדי שילכו למלחמה.

'שמנה עשר ושלוש מאות' - י"א אליעזר כנגד כולם, וי"א שהוא אליעזר ששמו בגימטריא כך.

'עקב אשר שמע אברהם בקולי' - 'עקב' גימטריא קע"ב שנה הכיר אברהם את בוראו, והיינו משהיה בן ג'.

דף ל"ב - ע"ב
'השטן' בגימטריא שס"ד, וימות החמה שס"ה, שיום אחד אין לו רשות להשטין - ביום הכיפורים.

נאמר 'אברם' ונאמר 'אברהם' - בתחילה המליכו הקדוש ברוך הוא על רמ"ג אברים שהם ברשותו להיזהר מעבירה, אבל לא על שתי עיניים ושתי אזנים וראש הגויה שאינם ברשותו, ואחר שנימול המליכו גם עליהם - רמ"ח אברים.

'עיר קטנה (הגוף) ואנשים בה מעט (אברים), ובא אליה מלך גדול וסבב אותה (יצר הרע), ובנה עליה מצודים וחרמים (עוונות), ומצא בה איש מסכן וחכם (יצר טוב), ומילט הוא את העיר בחכמתו (תשובה ומעשים טובים), ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא (שבשעת יצר הרע אין זוכרים יצר הטוב).

'החכמה תעוז לחכם' - תשובה ומעשים טובים, 'מעשרה שליטים' - שתי עיניים ושתי אזנים ושתי ידיים ושתי רגלים וראש הגויה ופה, השולטים באדם.

'והוא כהן לאל עליון' - ואין זרעו כהן, שרצה הקב"ה להוציא כהונה מ'שם', כיון שהקדים שם ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם.

הדרן עלך פרק ארבעה נדרים

נדרים דף ל"ג. יום א' פרשת ויצא
ג' כסליו תשפ"ג

פרק רביעי - אין בין המודר

דף ל"ג - ע"א

משנה. המודר הנאה מחבירו - לרבי אליעזר אסור לעבור דרך חצירו, אף שאין בני אדם מקפידים על כך. ולחכמים מותר. [אך דווקא לעבור, אבל להתעכב גם לחכמים אסור, שרק שותפים אין מקפידים זה על זה. לרמב"ן - הלכה כרבי אליעזר, לר"ח ור"ת - הלכה כחכמים].

המודר ממאכל חבירו - אסור רק באכילה משלו. הנאת

נדרים דף ל"ב. יום שב"ק פרשת תולדות ב' כסליו תשפ"ג

דף ל"ב - ע"א

רשב"ג אומר: לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו תינוק, שנאמר 'כי חתן דמים אתה לי', וזהו התינוק שנעשה חתן ע"י הברית.

בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחמה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא מקום המילה, וביקש משה רבינו להורגו, ויש אומרים שהרג את חמה, אלא שיש עוד אחד, או שנשאר חילו.

רבי אומר, גדולה מילה: א. שאין לך מי שנתעסק במצוות כאברהם אבינו, ולא נקרא 'תמים' אלא על שם מילה. ב. ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה. ג. שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי', ולר' אליעזר הפסוק עולה על תורה.

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזתו רעדה - שמא יש בו דבר מגונה, כיון שאמר לו 'אתנה בריתי ביני ובינך' נתקררה דעתו.

'ויוצא אותו החוצה' - אמר לפניו: רבש"ע, הסתכלתי במזל שלי ואין לי אלא בן אחד. אמר לו: צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל.

כל המתמים עצמו הקדוש ברוך הוא מתמים עמו - שנאמר: 'עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם', ושעה עומדת לו - שנאמר 'התהלך לפני והיה תמים... והיית לאב המון גוים'.

כל המנחש לו נחש - מידה כנגד מידה, ושאינו מנחש אלא בוטח בהקב"ה - מידה כנגד מידה מכניסים אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולים להיכנס בה, שנאמר 'כי לא נחש ביעקב... כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל - שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל'.

אברהם אבינו נענש שנשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים - לרבי אלעזר: מפני שהולך תלמידי חכמים למלחמה, שנאמר 'וירק את חניכיו ילידי ביתו'. לשמואל: מפני שהרבה להרהר על מידותיו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'במה אדע כי אירשנה'. לרבי יוחנן: שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה, שאמר למלך סדום: 'תן לי הנפש והרכוש קח לך'.

'וירק את חניכיו ילידי ביתו' - לרב: הוריקן בתורה

על בעל אבידה, שאינו מהנהג אלא מבריה נזק אבידתו מעליו, אבל אם נכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר - נחלקו ר' אמי ור' אסי אם גם בזה מותר, או שאסור כיון שנהנה מפרוטה דרב יוסף - שנפטר מלתת פרוטה לעני בשעה שמחזירו. **ללישנא בתרא**: אם נכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר - לכל השיטות מותר להחזיר לו, ואין חוששים לפרוטה דרב יוסף - שאינה שכיחה, אבל אם נכסי המחזיר אסורים על בעל אבידה - נחלקו ר' אמי ור' אסי אם מותר להחזיר שרק מבריה נזק מעליו, או אסור כיון שמהנהג במה שמחזירו לידו שלולי כן אפשר שהיה נפסד ממנו. [להלכה: בין נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה ובין נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר - מחזיר].

מה ששינינו במשנה: במקום שנוטלים עליה שטר תפול הנאה להקדש, ללישנא קמא שאם נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה לכו"ע מחזיר - על אופן זה שינינו שבמקום שנותנים שטר למחזיר, והמחזיר אינו רוצה לקבל השטר - תפול הנאה להקדש, שאסור לבעל אבידה ליהנות ממנו. אך לא מדובר כשנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר (לסובר שגם באופן זה מותר להחזיר), שאסור לו לקבל השטר מבעל אבידה כיון שאסור ליהנות ממנו - שבוודאי מותר, שהרי אינו נוטל אלא שטר בטלה שכבר היה מצוי בידו, ואין זו הנאה מנכסי בעל אבידה. **ללישנא בתרא**: לסובר שגם כשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר להחזיר - על כך שינינו זאת כנ"ל ללישנא קמא, אבל לסובר שבאופן זה אסור להחזיר - קשה ליישב דין זה, שהרי כשנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר בוודאי מותר לו לקבל השטר כנ"ל.

דף ל"ד - ע"ב

היתה לפניו ככר של הפקר ואמר: כיכר זו הקדש, נטלה לאוכלה - מעל לפי כולה, שהוציאה מרשות הקדש. [וההקדש חל אף שאינה שלו - כדין המגביה מציאה לחבירו שקנה חבירו. ואין דינו כמקדיש כיכר שלו שאז דומה לגזבר שאינו מועל בשעה שלוקחה לעצמו - שכיון שלא זכה בה מעולם ואינה ברשותו אינו כגזבר, ומועל מיד בנטילתה לאכול]. **נטלה להוריש לבניו ולא לזכות בה** - מעל רק כפי טובת הנאה שיש לו בה. [ובניו ימעלו כשיוציאוה].

האומר לחבירו: כיכרי עליך - לרבא פירוש דבריו הוא: כיכר זה שהיא עכשיו שלי אסורה עליך לעולם, שבהכרח מטרת נדרו לאסרה עליו גם אחר שיתנה לו במתנה, שקודם לכן ממילא אסור לו לאכלה מחמת גזל, ולא עלה על דעתו לאסרה עליו אם תיגב ממנו. [אך אם נתנה המדיר מתנה לאחר, מותר בה המודר, כיון שהפסיק אחר ביניהם]. ורב חייא בר אבין מסתפק בזה, שמא פירוש דבריו הוא: כל זמן שהכיכר שלי אסורה עליך, וכוונתו לאסרו עליו כשיזמינהו לאכלה, אבל לא אם יתנה לו במתנה וכבר אינה שלו. [אמנם בוודאי אם הדירו מהנאתו אסור ליתן לו - שמהנהג בכך שנותן לו מתנה. והלכה כרבא].

נדרים דף ל"ה. יום ג' פרשת ויצא
ה' כסליו תשפ"ג

דף ל"ה - ע"א

אמר לחבירו: השאילני פרתך, והשיבו: קונם פרה זו (א)

מאכלך עלי - אסור גם ללעוס חיטים של חבירו ליתן על מכתו. **הנאה המביאה לידי מאכלך עלי** - אסור על עצמו כל מה שגורם המאכל ומתקנו. [אך מותר ללעוס חיטים ליתן על מכתו, ויש אסורים וחלק עליהם הר"ן], ואף גורם דגורם אסור לשאול, כגון נפה כברה ריחים ותנור, וכן שק וחמור להביא פירות. וכן אסור לשאול כל דבר שהדרך לבקש עבורו תשלום, שמהממון שחוסך יכול לקנות מאכל, אך מותר לשאול שאר כלים שאין משמשים לאוכל, ואין הדרך לבקש עבורם תשלום, וכן מותר לעבור דרך חצירו.

משנה. כלים שאין עושים בהם אוכל נפש שמותר הנודר מ'הנאה המביאה לידי מאכלך' היינו כגון חלוק וטבעת ונזמים, והסתפק רב פפא אם מותר בזה גם כשמטרתו שיראה על ידם כאדם חשוב ויתנו לו מנה יפה, וכן מותר לשאול סוס שיבא על ידו מהרה למאכל - מפני שאינו עושה כלום במאכל עצמו, או שאסור כיון שמביא לידי הנאת אוכל. [והלכה לחומרא].

משנה. המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו, לרב הושעיא - היינו רק לשיטת חנן הסובר שהפורע חובו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי, שלא נתן לו כלום אלא מבריה ארי בעלמא הוא, ושוקל לו את שקלו מפני שגם בלא זה יש לו חלק בהקרבות. **לרבא** - היינו גם לחכמים ובאופן שהלוה לו על מנת שלא יכפנו לפרוע, [ושוקל את שקלו באופן שכבר שקל אלא שנגב או נאבד שפטור מתשלום]. ולרב הושעיא - לחכמים אסור גם באופן זה, גזירה שמא יפרע גם חוב סתם. [ובמסכת כתובות אמרו שאוסר בזה מעיקר הדין - שסוף סוף נהנה גם בחוב שאינו חייב לפרוע, שיש לו בושה כל זמן שאינו פורע].

דף ל"ג - ע"ב

מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו - לחנן איבד מעותיו, וכן פסק רבן יוחנן בן זכאי. [לרשב"א: דווקא במפרש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה נותן לה, אבל פרנס סתם חוזר וגובה, שדעתו להלוות לה, וממילא חייב לו הבעל. לר"ן: כל המפרנס אשת חבירו יורד על דעת הבעל ולא על דעתה], **לבני כהנים גדולים** ישבע כמה הוציא ויטול, וכן סובר רבי דוסא בן הרקנס. [והלכה כחנן, בין במפרנס אשה ובין בפורע שאר חובות, ואפילו בבעל חוב דוחק, ואפילו במלוה שיש עליה משכון].

המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבידתו, כשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר - שאינו נותן לו כלום משלו, ונחלקו רב אמי ורב אסי באופן שנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר, אם אסור - שנהנה מפרוטה דרב יוסף (שפטור מצדקה בשעה שמטפל באבידה), או שגם בזה מותר - שאין פרוטה זו שכיחה. [ואע"פ שאינה שכיחה נעשה ע"י שומר שטר (לדעת רב יוסף) וחייב בגניבה ואבידה, כיון שאפשר שתבוא. ולהלן דף ל"ד יובא עוד לשון במחלוקת האמוראים].

נדרים דף ל"ד. יום ב' פרשת ויצא
י' כסליו תשפ"ב

דף ל"ד - ע"א

שינינו במשנה: המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבידתו, ללישנא קמא: היינו אם נכסי מחזיר אסורים

כותבת לו בשובר כתובתה - שמוחלת לו כל השעבודים שהיה חייב לה קודם הגירושין.

נדרי דף ל"ו. יום ד' פרשת ויצא
ו' כסליו תשפ"ג

לזכות החתן שניאור זלמן בן רחל לרגל יום
נישואיו במזל טוב עב"ג

דף ל"ו - ע"א

מותר לכהן לזרוק דם חטאת ואשם למי שמודר ממנו הנאה, ואם הכהנים שלוחי דידן היינו רק של חטאת ואשם מצורע, שאין צריכים דעת הבעלים, שדורשים ממה שנאמר 'זאת תהיה תורת המצורע' - בין גדול בין קטן, אף שקטן אין לו דעת.

הכהנים שפיגלו בין במזיד בין שוגג - הרי הוא פיגול, אף אם הכהנים שלוחי דידן, ואין אומרים שבשוגג לא יחול הפיגול דלתקוני שדרתיך ולא לעוותי - שמפורש בפסוק 'לא יחשב לו'.

אין אדם מביא חטאת חלב על חבירו, שצריך דעתו [וכן עולה, אך אם נאבדה מקריבה המוצאה, שכיון שנאבדה דעת הבעלים שכל כהן שירצה יקריבה], ומה שמביא קרבן חטאת על אשתו שוטה היינו דווקא קרבן יולדת, אבל חטאת חלב לא, שאם אכלה כשהיא שוטה - אינה בת קרבן, ואם אכלה כשהיא פקחת ונשתטת - הואיל ונדחה ידחה.

הפריש פסח על חבירו לא עשה כלום, ומה שמביא פסח על בניו ובנותיו הקטנים היינו משום שמהתורה אינם צריכים להמנות על השה כדי שיוכלו לאכול ממנו, שהאיסור שלא לאכול מהפסח למי שלא נמנה עליו הוא רק במי שראוי להמנות.

אמר האב לבניו: הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים - כיון שהכניס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו, ואף שאי אפשר להמנות אחר שחיטה - שה לבית אבות לקטנים אינו מדאורייתא, ואמר כן רק לזרזם במצות.

דף ל"ו - ע"ב

התורם משלו על חבירו איבעיא אם אין צריך דעתו - שזכות היא לו ומסתמא נעשה שלוחו, או שצריך דעתו - שמצוותו היא ורוצה לקיימה בעצמו.

מה ששינינו שהמדיר את חבירו תורם את תרומתו ומעשרותיו 'לדעתו', בהכרח שאין הכוונה שתורם מדעתו ובשליחותו של בעל הכרי - שהרי מהנה במה שעושה שליחותו, וגם אין הכוונה שתורם משל בעל הכרי לדעתו שלו, בלי דעתו של בעל הכרי - שנאמר 'מה אתם' ודרשו מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, אלא מדובר שאמר בעל הכרי כל הרוצה לתרום יבא ויתרום, שלגבי תרומה די בגילוי דעת שנוח לו כדי שיוכל לתרום משלו, ומאידך מותר במודר הנאה - משום שלא עשאו שליח. [אך אם אמר: כל השומע קולי יתרום - עשאו שליח ואסור, ואם אמר: כל התורם לא יפסיד - אינו שליח כלל ואינו יכול לתרום]. ולצד שהתורם משלו על של חבירו אין צריך דעת בעלים - יש לפרש שמדובר בתורם משלו על של חבירו 'מדעתו' שלו בלא דעת חבירו.

התורם משלו על כרי של חבירו טובת הנאה של התורם, שבלי פירותיו לא היה הכרי מתוקן.

המקדיש בהמה לקרבנו של חבירו, לענין הוספת

עליך, אם יש לי פרה אחרת חוץ מזו, ונמצא שיש לו - בחייו אסור, מת או ניתנה לו במתנה מותר. ולדעת רבא (לעיל דף לה): "אם נתנה לו בעצמו אסורה עליו, ורק אם נתנה המדיר לאחר והאחר נתנה למודר מותר בה. [וכן הלכה]."

האומר: כיכר זו הקדש, ואכלה בין הוא ובין חבירו - לרבי מאיר מעל, כיון שאסרו על כל העולם כהקדש, וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים, ולפיכך יש לה פדיון. האומר: ככר זו עלי הקדש - הוא מעל אם אכלה וחבירו לא מעל, ולפיכך אין לה פדיון שאינו אלים כהקדש לתפוס פדיון. לחכמים - בין כך ובין כך לא מעל שאין מעילה בקונמות. [להלכה: יש מעילה בקונמות. וספק אם מותר ליהנות אחר שנהנה פעם אחת ומעל, כדין הקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה].

מה ששינינו שבמקום שנוטלים שכר על השבת אבידה, במודר הנאה תיפול הנאה להקדש, ולא שינינו שיוליך הנאה לים המלח - שסובר התנא יש מעילה בקונמות וא"כ עסוקים אנו בהקדש, ולכן נקט גם בזה ענין הקדש.

האומר: כיכרי עליך, ונתנה לו במתנה - לא מעל הנותן, שאינה אסורה עליו ואצלו אינה כמעילה. [הרמב"ם כתב שהמדיר את חבירו מכיכר והאכילו הכיכר, לוקה משום 'לא יחל דברו', והר"ן מוכיח מכאן שלא כדבריו], והמקבל לא מעל בקבלתו, שאילו ידע שאסורה לא היה מקבלה וזכייה בטעות היא, ורק כשמוציאה מועל ככל מוציא הקדש בשוגג. [ספק בירושלמי בנדר מן הכיכר אם מותר לחמם בה ידין].

דף ל"ה - ע"ב

משנה. המודר הנאה מחבירו תורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו, ומלמדו מדרש הלכות ואגדות - שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ואינו מלמדו מקרא, אבל מלמד בניו ובנותיו מקרא (יבואר בגמרא להלן).

כהנים איבעיא אם הם שלוחי דידן (-של בעלי הקרבן) - ואסור למודר הנאה להקריב על ידיהם קרבנותיו, שנהנה משליחותם, או שהם שלוחי דרחמנא ומותר, ואף שע"י הקרבן הותר לאכול בקדשים אין זה אלא גרמא בעלמא. [ובמסכת קידושין נפשטה האיבעיא, ששלוחי דרחמנא הם, שאי אפשר לומר שהם שלוחינו, שכיון שאין אנו יכולים להקריב קרבנות אין אנו יכולים לעשות שליח במקומנו].

ממה ששינינו שכהן יכול להקריב על מודר הנאה ממנו קיני זבים וזבות יולדות חטאות ואשמות אין להוכיח שהכהנים שלוחי דרחמנא הם - שאדרבה, מכך ששינינו שרק את אלו יכול להביא, שהם אינם באים לכפרה ואין צריכים דעת, שנאמר 'זאת תורת הזב', ומריבוי 'תורת' למדים שאדם מביא קרבן גם על בניו ובנותיו הקטנים בלי דעתם - יש לדייק להיפך, ששאר קרבנות שצריכים דעת בעלים אינו מקריב עליו. [אך מאידך אין לפשוט לגמרי כן, שאפשר שנקט התנא מחוסרי כפרה לחדש שאף אלו מותר לו להקריב עליו, אף שמתירו לאכול בקדשים, וכל שכן ששאר קרבנות מותר להקריב].

'זאת תורת היולדת' - ריבוי 'תורת' מלמד שגם שוטה מביא בעלה עליה קרבן, אך לא בא לרבות קטנה - שאינה יולדת.

אדם חייב בקרבנות אשתו, ובקרבן עולה ויורד אם הוא עשיר חייב להביא בשבילה קרבן עשיר. [ודווקא קרבנות חובה אבל אם נדרה או נדבה אינו חייב], ואחר שגירשה פטור גם מקרבנות שהייתה חייבת קודם גירושיה, שכך

חומש בפדיונה אם הוממה - המקדיש נחשב בעלים, ולענין תמורה - המתכפר נחשב בעלים לעשות תמורה.

נדריים דף ל"ז. יום ה' פרשת ויצא

ז' כסליו תשפ"ג

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת הינדא ע"ה בת הרה"ג ר' יהושע אריה זצ"ל

נלב"ע ז' כסליו תשמ"ה

דף ל"ז - ע"א

אסור ליטול שכר ללמד תורה - שאמר משה רבינו: 'ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם', הרי שנצטוו ללמד תורה לישראל, ועוד אמר: 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלוקי', ובהכרח ש'כאשר ציוני' היינו שציוני ללמד אתכם בחינם וכן עשיתי. (שאינן לפרש כוונתו 'כאשר ציוני' בשכר, וכי ציונו ללמד דווקא בשכר? וכן אין לפרש 'כאשר ציוני' ולא מעצמי - שהרי ישראל האמינו בו) ואמר משה לישראל: מה אני לימדתי אתכם בחנם אף אתם תלמדו בחנם. (אך שכר בטלה מותר ליטול).

שכר לימוד פיסוק טעמים - לרבי יוחנן מותר ליטול, שאינו בכלל חוקים ומשפטים, ולרב אסור, שמדאורייתא הוא, שנאמר 'ויקראו בספר תורת האלוקים (מקרא) מפורש (תרגום) ושום שכל (פסוקים) ויבינו במקרא' (פיסוק טעמים וי"א המסורת).

מה ששינוי שאסור ללמד המודר הנאה מקרא אבל מלמדו מדרש הלכות ואגדות - מדובר במקום שנוטלים שכר על מקרא, לרבי יוחנן משום פיסוק טעמים, ולרב משום שכר שימור (ורבי יוחנן לא רצה לפרש שזהו השכר - ששכר זה שייך רק בבנים ולא בבנות שאין צריכות שימור), וכיון שהדרך ליטול שכר אסור להנותו וללמדו בחינם, אבל על מדרש אינם נוטלים שכר משום שאסור ללמד בשכר, ולא שייך שכר פיסוק טעמים, וכן הלומדים מדרש אינם קטנים שצריכים שימור - לכן מותר ללמדו חנם שאינו מהנהו. (וכן מותר ללמדו מקרא חינם במקום שהחמירו שלא ליטול שכר).

זה שאסור ללמדו מקרא במקום שנוטלים שכר - לרב יוחנן היינו בין בקטן ובין בגדול, שבשניהם שייך שכר פיסוק טעמים, ולרב דווקא בקטן אסור, ששייך בו שכר שימור, אבל אם המודר גדול שאין צריך שימור מותר ללמדו בחינם בכל מקום, שהרי אסור ליטול שכר על לימודו. [והלכה כרבי יוחנן שאף מגדול מותר ליטול שכר, משום פיסוק טעמים].

מה ששינוי שאף במקום שנוטלים שכר על לימוד מקרא מלמד את בניו ואת בנותיו של המודר - היינו כשלא הדיר אלא את אביהם, והרי הוא כזן בניו ובנותיו, אבל אם הדיר גם את בניו ובנותיו - אסור להאכילם דבר האסור אף שהם קטנים.

דף ל"ז - ע"ב

שכר שבת אסור - ולכן שכיר יום לשמור תינוק ופרה וזרעים, אם אבדו בשבת אינו חייב באחריותם, שהוא שומר חנם. אבל שכר שבת בהבלעה מותר - ולכן אם היה שכיר שבוע או חודש או שנה נוטל שכר גם על שבת, ולכן חייב באחריות גם בשבת שהוא שומר שכר.

אין מלמדים התינוקות בשבת מה שלא למדו בתחילה, אלא חוזרים עמהם לימוד שכבר למדו לכל הפחות פעם אחת - כדי שאבותיהם יפנו למצות השבת וישתעשעו עם התינוקות, שאם ילמדו דברים חדשים יחושו לביטולם, או משום שמתוך שאוכלים יותר ממה שדרכם לאכול בחול, אבריהם כבדים עליהם ואין יכולים ללמוד דברים חדשים שצריכים עיון מרובה.

מקרא סופרים - הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים, כגון 'ארץ' [שמשתנה הניקוד לפי הטעמים] 'שמים' 'מצרים' [שנקראים כאילו יש בהם אל"ף - 'שאמאים', 'מצראים'], ועיטור סופרים - תיבות יתירות המעטרים את הלשון (כגון 'אחר תעבורו'), ותיבות שהם קרי ולא כתיב ולא קרי - הלכה למשה מסיני הם.

נדריים דף ל"ח. יום ו' פרשת ויצא

ח' כסליו תשפ"ג

דף ל"ח - ע"א

בארץ ישראל היו מחלקים את הפסוק 'ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן... - לג' פסוקים.

לא העשיר משה אלא מפסולת של לוחות, שנאמר 'פסל לך' - פסולתן יהיו שלך.

לא ניתן פילפול התורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר 'פסל לך' כתב לך' - מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו נאמר 'טוב עין הוא יבורך'.

אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור עשיר חכם ועניו, וכולם היו במשה: גיבור - ששבר הלוחות שהיו אורך ורוחב ששה ועובי שלשה, עשיר - מפסולת הלוחות, חכם - שנאמר 'ותחסרהו מעט מאלוקים', שחמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת, עניו - שנאמר 'והאיש משה עניו מאוד'.

כל הנביאים עשירים היו: משה - כנ"ל, שמואל - שנאמר 'כי שם ביתו', שכל מקום שהלך ביתו עמו, עמוס - שאמר על עצמו שהוא עשיר ואין צריך שכר, יונה - שנאמר בהפלגתו בספינה 'ויתן את שכרה' - שנתן שכרה של כל הספינה שהיה ארבעת אלפים דינרי זהב.

גדול הנאמר בשמואל ממה שהנאמר במשה רבינו, שבמשה נאמר 'לא חמור אחד מהם נשאתי' - אף בשכר לא נטל מהם חמור בעל כרחם, ואילו בשמואל נאמר 'ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו' - שאף ברצונם לא שכר מהם, שמא אינם מתרצים להשכירו אלא משום הבושה.

בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה - עד שניתנה לו במתנה.

המדיר את חבירו מותר לזון אשתו ואת בניו, אע"פ שהמודר חייב במזונותיהם. [גם לשיטת חכמים שאסור לפרוע חובו של מי שמודר ממנו - כשאינו זנם לפירעון חובת האב אלא בתורת מצוה, והמודר נהנה ממילא].

דף ל"ח - ע"ב

המדיר את חבירו לא יזון את בהמתו, לת"ק בין טהורה בין טמאה, שמעלה אותה בדמים לאכילת עכו"ם וכלבים, לרבי אליעזר דווקא טהורה אסור שמפטמה ונהנה באכילתה אבל טמאה שאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה הרי הפיטום מפנק אותה ואינה עושה מלאכתה כראוי [והיינו במזונות יתרים שאינם אלא לפיטום]. עבדיו ושפחותיו הכנענים - גם לחכמים מותר לו לפטמם [במזונות יתרים], שאינם עומדים אלא לעבודה בלבד.

המדיר את חבירו אסור להשיא לו בתו הנערה - שהרי הוא כמוסר לו שפחה לשמשו, אך מותר להשיא לו בתו הבוגרת שהרי נישאת לו מדעתה. [אך אסור לאב להיות שלוחו של החתן לדבר עמה בעסקי הנישואים]. ואם אבי הכלה מודר מהחתן מותר להשיא לו בתו, שהרי מותר לחתן לזון אותה אפילו בזמן שאביה חייב לזונה, כל שכן שיכול לזונה אח"כ.

המדיר בנו ממנו שלא ינה ממנו כדי שלא לבטלו מתלמוד תורה - מותר למלאות לו חבית מים ולהדליק לו את הנר [משל האב], שמתשמישים קטנים כאלו שאין בהם ביטול תורה לא נתכוון להדיר, ולר' יצחק מותר גם לצלות לו דג קטן. [לרבי יוחנן בירושלמי: אם היה המודר איש מכובד או אשה שאין דרכן לצאת ולקנות בשוק - מותר גם לבן לקנות עבורם בשוק, שלא נתכוונו לאסור שימוש זה].

המודר הנאה מחבירו מותר המדיר לשמשו בכוס שיש בה משום דרכי שלום שדרכם היה בכך - י"א דהיינו של בית האבל וי"א של בית המרחץ. [ודווקא משל המודר, אך אסור המדיר להשקותו משלו].